

Рябініна А.В., Скоробогатова Т.М.

УДК 65.011.47:65.012.34:658.818.3

**ДО ПИТАННЯ ПРО КЛАСИФІКАЦІЮ ЛОГІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ
І СПЕЦИФІКУ ЙОГО ВЖИВАННЯ У СФЕРІ ПОСЛУГ**

***Анотація.** Представлена класифікація логістичного аналізу за субстанцією потоку, мірою узагальнення, аспектом розгляду підприємства. Як приклад матеріального-логістичного аналізу розглянутий XYZ – аналіз ресурсів. На рівні континууму даний аналіз формування ланцюга вартості товару. Визначений зміст, і виділені етапи аналізу логістичних сервісних систем. Розкритий зміст системно-логістичного внутрішнього аналізу стосовно функціональної і забезпечуючих сервісних підсистем.*

***Ключові слова:** системно-логістичний аналіз, ефективно-логістичний аналіз, кінцево-логістичний аналіз, постадійно-логістичний аналіз, ланцюг вартості, континуум.*

***Аннотация.** Представлена классификация логистического анализа по субстанции потока, степени обобщения, аспекту рассмотрения предприятия. В качестве примера материального-логистического анализа рассмотрен XYZ – анализ ресурсов. На уровне континуума дан анализ формирования цепи стоимости товара. Определено содержание, и выделены этапы анализа логистических сервисных систем. Раскрыто содержание системно-логистического внутреннего анализа применительно к функциональной и обеспечивающим сервисным подсистемам.*

***Ключевые слова:** системно-логистический анализ, эффективно-логистический анализ, конечно-логистический анализ, постадийно-логистический анализ, цепь стоимости, континуум.*

***Summary.** In article classification of the logistic analysis by substance of a flow, extent of generalization is provided, to aspect of consideration of the entity. Tasks, the importance, objects of studying of the types of the logistic analysis specified in classification are considered. As an example of the material-logistic analysis XYZ – resource analysis and the main features of components of this analysis type is considered. Content is determined, and analysis stages of logistic service systems are allocated. External and internal nature of the system and logistic analysis is described. In system of the analysis the efficiency evaluation of costs in service logistics is described. Contents of the system and logistic internal analysis in relation to functional and to providing service subsystems are opened. Analysis consideration in relation to system as parts of environment is this, the elements of environment having the greatest influence on system are characterized. At the level of a continuum, the analysis of forming of a chain of cost of goods is this. Formation of cost in a continuum consecutive and parallel-serial is studied by methods.*

***Keywords:** system and logistic analysis, effective and logistic analysis, final and logistic analysis, logistic stepwise analysis, cost chain, continuum.*

Актуальність. Відмінністю сучасного етапу розвитку економіки є стрімке розширення і поглиблення логістики як науки про управління потоками. Логістичний аналіз є спеціальною сферою економічних знань, становлення якої обумовлювалося об'єктивними вимогами та умовами, властивими появі будь-якої нової галузі наукових знань. Перше з них - практична потреба. Професійна логістична та маркетингова діяльність, ринкові відносини при їх повній комерціалізації, вивчення внутрішніх і зовнішніх факторів, що визначають кінцеві результати логістичної діяльності, - все це вимоги, що обумовлюють необхідність наступних, поточних і перспективних аналітичних розробок у сфері логістики.

Постановка проблеми. Базою обґрунтованого планування розвитку об'єкта в будь-якій галузі діяльності є аналіз. Сказане безпосередньо стосується і до економіки, де розробці питань аналізу (в даному випадку - економічного) присвячені роботи багатьох вчених, наприклад [1-4]. З виникненням нових економічних напрямів аналіз повинен конкретизуватися. Таке положення стосується науки про управління економічними потоками - логістики. Розвиток теорії логістики (і, зокрема, сервісної логістики, як концепції та діяльності з управління потоками споживачів і обслуговуючими їх потоками) поряд з логістизацією національної економіки зумовило виділення різних видів логістичного аналізу, що вимагає їх визначення та опису.

Дослідження останніх публікацій. В даний час фрагменти логістичного аналізу містяться в працях українських та зарубіжних авторів: Б.О. Анікіна і Т.А. Родкіной [7, с. 373-378], М.М. Григор'єва і С.О. Уварова [6, с. 191-214; 575-594], О. Костюк [4, с. 409-460], Є.В. Крикавського та С. Нікшич [4, с. 177-280], Ю.М. Неруша [8, с. 279-303] та ін.

Однак його повна концепція, що включає відповідну класифікацію, на сьогоднішній момент відсутня.

Метою статті є розробка класифікації логістичного аналізу загалом і стосовно сфері послуг зокрема.

Виклад результатів дослідження. Для докладного дослідження логістичного аналізу слід представити його в диференційованому вигляді. На нашу думку, логістичний аналіз загалом поділяється залежно від:

- субстанції потоку на споживчо-логістичний, кадрово-логістичний, матеріально-логістичний, фінансово-логістичний, інформаційно-логістичний;
- ступеню узагальнення на звичайно-логістичний і постадійно-логістичний;
- аспекту розгляду підприємства на системно-логістичний (підприємство - логістична система) і ефективно-логістичний (підприємство - суб'єкт господарської діяльності).

Кадрово-логістичний аналіз досліджує витратність персоналу в аспекті виконуваних ним логістичних операцій. Матеріально-логістичний аналіз спрямований на вивчення руху та використання ресурсів з метою виявлення резервів зниження транспортних і виробничих витрат за умови повного і своєчасного забезпечення споживачів. У першому випадку матеріали знаходяться в динамічному стані і розглядаються у вигляді потоку, у другому - в статичному стані і утворюють запаси. Відзначимо, що у сфері послуг, де

знайшла своє застосування сервісна логістика, матеріали не можна розглядати в якості субстанції продукту, вони виконують, швидше, підтримуючу функцію. Завданнями фінансово-логістичного аналізу є раціональний розподіл і стабілізація фінансових потоків. Значимість зазначеного виду аналізу визначається його індикативністю, тому вимагає вибору адекватних показників. Інформаційно-логістичний аналіз вивчає вхідні і вихідні інформаційні потоки, їх співвідношення, відображення в документах, використовувані засоби прийому, обробки і передачі. Він визначає, наскільки правильно виділяється і використовується інформація для розвитку процесу логістизації в умовах «інформаційного буму». Зазначені види логістичного аналізу можна трактувати як поточно-ресурсні. Найбільш складним і різнобічним є споживчо-логістичний аналіз, що оцінює ефективність логістичного, тобто відповідно з логістичними критеріями (правилами логістики), обслуговування споживачів. Аспекти вивчення споживчих потоків дуже багатопланові. Насамперед, вони розглядаються з точки зору економії коштів і часу споживачів.

Прикладом матеріально-логістичного аналізу може служити XYZ - аналіз ресурсів. XYZ - аналіз передбачає оцінку їх значимості в залежності від частоти споживання. Даний аналіз показує коливання значень за звітні періоди. Об'єктами такого аналізу можуть виступати найрізноманітніші показники: валовий прибуток, оборот товарів, клієнтів, фінансові витрати підприємства. Кінцевим "продуктом" XYZ аналізу є коефіцієнт варіації аналізованого об'єкта. Це і є коефіцієнт коливання. Наприклад, якщо розглядати даний вид аналізу для дослідження запасів і споживання окремих видів матеріальних ресурсів протягом тривалого періоду, то можна встановити, що в їх числі є матеріальні ресурси, що мають постійний і стабільний попит; ресурси, витрата яких притаманна певним, наприклад сезонним, коливанням, і, нарешті, ресурси, витрата яких носить випадковий характер. Для такої класифікації використовуються символи X, Y, Z. Загальновідомо, що до класу X відносяться ресурси, попит на які має постійний характер або схильний до випадкових незначних коливань, тому піддається прогнозуванню з високою точністю, питома вага таких ресурсів в загальній номенклатурі, як правило, не перевищує 50-55%; до класу Y відносяться ресурси, споживання яких здійснюється періодично або має характер падаючої або висхідної тенденції, їх прогнозування можливо із середнім ступенем точності і питома вага в загальній номенклатурі становить близько 30%; до класу Z відносяться ресурси, для яких не можна виявити якої-небудь закономірності споживання. З цієї причини прогнозування їх витрати неможливо (вони становлять 15 % загальної номенклатури).

Найбільшу складність тут викликає аналіз Z-ресурсів, який відрізняється нерегулярністю використання, у зв'язку з чим прогнозувати їх споживання складно. Класичним прикладом таких ресурсів виступають твори мистецтва. Однак на практиці звернення до вказаних творів має певну закономірність: до них звертаються у вільний від роботи час, тобто в робочі дні - ввечері, у вихідні - протягом дня, також і в період відпустки.

Кінцево-логістичний аналіз дозволяє дати загальну оцінку логістичного обслуговування, постадійно-логістичний - кожній ланці (підрозділу), яка здійснює обслуговування. Системно - логістичний аналіз може мати внутрішній і зовнішній характер. Внутрішній аналіз розглядає підприємство як систему, що складається з підсистем, і визначає, наскільки скоординована їх робота. Зовнішній аналіз, акцентуючи увагу на перетворенні вхідних потоків у вихідні, вивчає функціонування підприємства-системи в навколишньому середовищі. Ефективно - логістичний аналіз визначає ефективність проведених витрат.

Як відомо, ефективність визначається співвідношенням результату (ефекту) і вироблених для його отримання витрат. Тому підвищення ефективності можливо двома шляхами:

1. орієнтованим на клієнта і сприятливим ринковому успіху підприємства в конкурентному середовищі (підвищення якості обслуговування залучає нових клієнтів, збільшуючи обсяг продажів, і дає підставу до збільшення ціни і, відповідно, отримання додаткового прибутку);
2. націленим на обґрунтовану економію по кожному виду витрат, пов'язаних з організацією руху ресурсів (потоків) та їх раціональним використанням.

Обидва шляхи припускають виявлення відповідних резервів роботи сервісного підприємства. Але в першому випадку реалізація резервів для клієнта більш видима, у другому - резерви пов'язані з технологією обслуговування, їх визначити може тільки фахівець.

Оцінка ефективності витрат в сервісній логістики дається на основі зіставлення максимально можливих і реальних результатів обслуговування в світлі правил логістики: надання саме тієї послуги, яка затребувана споживачем, з дотриманням якісних і кількісних параметрів в певному місці в зазначений час. Для цього рекомендується застосування ряду показників (при варіюванні чисельника і знаменника їх кількість може бути досить великою), заснованих за наступною формулою:

$$E_j = \frac{S_i}{V_j}, (1)$$

де E_j - ефективність j -того виду витрат (можна розглянути всі основні види витрат відповідно до статей калькуляції або вибрати ті, які займають найбільшу частку в загальному обсязі);

S_i - оцінка i - того параметра послуги, відповідно до правил логістики (у балах або у відсотках як відношення реального варіанту до можливого);

V_j - величина j - того виду витрат у вартісному вираженні.

Системно-логістичний аналіз (СЛА) передбачає аналіз підсистем, які можуть бути виділені по субстанції потоків: функціональної-споживчої та забезпечують: кадрової, матеріальної, фінансової, інформаційної (табл.1).

Таблиця 1. Зміст системно-логістичного внутрішнього аналізу стосовно до функціональної та забезпечуючих сервісних підсистем

Підсистема	Сутність внутрішнього СЛА
Споживча	Виявлення споживчих переваг і ступінь задоволення споживчого попиту
Кадрова	Відповідність функціональних обов'язків та заробітної плати персоналу
Матеріальна	Ефективність використання ресурсів, наявність невживаних запасів, раціональність маршрутів, оптимальність партій поставок
Фінансова	Оборотність грошових коштів, економічна обґрунтованість кредитів
Інформаційна	Витратність комерційної інформації, повнота використання загальнодоступної інформації

Запропоновані характеристики є конкретними для кожної підсистеми. У цілому, аналіз логістичної сервісної системи включає наступні етапи:

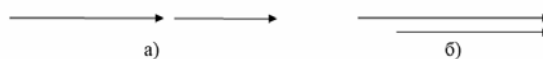
1. Підготовчий: визначення меж системи і виділення функціональних і забезпечують підсистем.
2. Поточний: вибір і корегування оціночних показників, актуальних на даний момент, оцінка роботи підсистем і системи в цілому за обраними показниками.
3. Результуючий: доведення інтегрального показника до сучасного вигляду, оцінка системи за інтегральним показником, порівняння результату з минулими періодами, визначення перспективного розвитку системи.

Розглянутий аналіз по відношенню до системи виступає внутрішнім, на відміну від зовнішнього аналізу, спрямованого на вивчення системи як частини навколишнього середовища. Як відомо, система являє собою існуючу в природі або створену людиною структуру, яка може складатися з взаємопов'язаних і певним чином взаємодіючих елементів, існувати відносно самостійно і стійко, і здатну реагувати на зміни навколишнього середовища. При дослідженні системи в навколишньому середовищі включаються такі елементи: а) зміна властивостей (параметрів) яких впливає на систему, б) властивості (параметри) яких змінюються внаслідок зміни стану системи.

У більшості випадків в якості елементів зовнішнього середовища, які активно впливають на систему, розглядаються: зовнішні ресурси (фінансові, матеріальні, трудові); обмеження (законодавчі акти, нормативно-правові документи і т.д.), що задаються, як правило, у вигляді деяких інформаційних ресурсів; споживачі кінцевого продукту. Іноді, після визначення безлічі необхідних ресурсів, стає очевидною нереальність заданих цільових результатів і потрібне коригування вихідних цілей або зміна безлічі функцій з реалізації цілей. У разі, якщо зовнішніх ресурсів достатньо, то можна говорити про ліквідацію аналізованої проблемної ситуації. В іншому випадку мова повинна піти про переосмислення проблеми й формулювання нової системи цілей.

Запропоновані класифікаційні угруповання не виключають один одного. Наприклад, на стику звичайно-логістичного та постандійно-логістичного формується аналіз ланцюга вартості товару (в контексті даної статті - послуги) або ланцюга витрат. Названий ланцюг витрат у матеріальному виробництві визначається як лінійна карта шляху, на якому в ході переходу від сировини до готового і доставленого продукту додається цінність (джерело непряме [9, с. 80]). При наданні послуг формування ланцюга можна розглядати в територіально-галузевому та часовому аспектах (зазначене питання висвітлено нами в роботі [10]).

Найбільший інтерес представляє формування ланцюга вартості в континуумі. Як відомо, континуум являє собою симбіоз продукції та послуги. Спочатку формується ланцюг (при послідовному переході до послуги) або частину ланцюга (при паралельно-послідовному переході до послуги) продукції, а потім ланцюг послуги (мал.1). Таке формування найбільш чітко проявляється в ресторанному господарстві, коли частина продукції подається відразу за замовленням клієнта (наприклад, нарізка), а частина - вимагає часу на приготування.

Мал.1. Утворення вартості в континуумі послідовним (а) і паралельно-послідовним (б) способами

Створення вартості в континуумі дещо відрізняється від формування вартості продукції. Адже продукція, як складова континууму затребується тільки при наявності послуги. Інакше вона є резервом утворення вартості.

У контексті аналізу ланцюга вартості товару доцільно проведення вартісно-логістичного аналізу як окремого випадку функціонально-вартісного (термінологія країн СНД) або вартісно-функціонального (термінологія далекого зарубіжжя, наприклад [9, с. 249-254] аналізу. Його зміст полягає в оцінці кожної логістичної операції на предмет економічно обґрунтованої вартості. У сервісі слід виділяти функціональні та забезпечуючі операції. Перші припускають безпосереднє обслуговування клієнта, інші - підготовку до процесу.

Такий аналіз необхідний в континуумі, де першочерговим завданням є скорочення часу накладання послуги на продукцію, коли клієнт очікує замовлення при дотриманні необхідної технології. Тут якраз і проявляється завдання логістики з управління потоками, в даному випадку з метою їх прискорення (формулювання «Як змусити потоки текти швидше?» запропонована в роботі [9, с. 71]).

Висновки. Отже, логістичний аналіз може виступати в різних іпостасях, розділяючись по субстанції потоку, ступеню узагальнення, аспектам розгляду підприємства. При цьому, види аналізу не виключають

один одного, а сприяють розширенню дослідження. Так, проведення функціонально-вартісного та поетапно-логістичного аналізу дозволяє виявити резерви зниження витрат, ліквідувати операції, що не збільшують цінність товару для споживача.

Природно, що запропонована класифікація є досить агрегованою і не висчерпує всього різноманіття видів логістичного аналізу. Але й вона дозволяє більш глибоко вивчати логістичні об'єкти, направляючи процес логістизації в потрібне русло.

Джерела та література:

1. Баканов М. И., Теория экономического анализа / М. И. Баканов, А. Д. Шеремет. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 536 с.
2. Бердникова Т. Б. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия / Т. Б. Бердникова. Учебное пособие. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 215 с. – (Высшее образование).
3. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г. В. Савицкая. - 5-е изд., перераб. и доп. – М. : Инфра-М, 2009. – 536 с.
4. Економіка логістичних систем : Монографія / М. Васелевський, І. Білик, О. Дейнега, М. Довба, О. Костюк, Е. В. Крикавський, С. Кубів, С. Леонова, П. Малодешні, О. Мних, С. Нікшич, І. Петецький, О. Попко, І. Рикванова, Н. Савіна, Л. Сопільник, Н. Чернописька, Л. Юрченко, Л. Якимішин, Л. Янквська; / За наук. ред. Е. Крикавського та С. Кубіва. – Львів: Вид-во Національного університету "Львівська політехніка", 2008. – 596 с.
5. Гаджинский А. М. Логистика : учебник для бакалавров / А. М. Гаджинский. – М : Издательско-торговая корпорация "Дашков и К", 2013. – 420 с.
6. Григорьев М. Н. Логистика: базовый курс / М. Н. Григорьев, С. А. Уваров. – М. : Издательство Юрайт, 2011. – 782 с.
7. Логистика / Б. А. Аникин [и др.] ; Под ред. Б. А. Аникина, Т. А. Родкиной. – М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. – 408 с.
8. Неруш Ю. М. Логистика : Учебник / Ю. М. Неруш - 4-е изд., перераб. и доп. – М. : ТК Велби, 2007 – 520 с.
9. Лайсонс К. Управление закупочной деятельностью и цепью поставок / К. Лайсонс, М. Джиллингем. – Пер. с 6-го англ. изд. – М. : ИНФРА-М, 2005. – 798 с.
10. Скоробогатова Т. Н. Логистическое обслуживание при стационарном и перемещающемся продуцентах в аспекте образования стоимости товара // Т. Н. Скоробогатова. Розвиток економічних методів управління національною економікою та економікою підприємства : зб.наук.праць. Т. 13. – Серія «Економіка». Вип. 248. – 2012, С. 284–294

Боровский В.Н., Лазарев В.А.

УДК 657.2

ОПТИМИЗАЦИЯ ПЕНСИОННОЙ СИСТЕМЫ

***Аннотация.** В статье рассмотрены основные проблемы пенсионной системы, перспективы и направления ее развития и реформирования.*

Дан краткий анализ современного состояния бюджета Пенсионного фонда и его роль в пенсионном обеспечении граждан, оценка и прогнозирование расходов бюджета по функциональному назначению, анализ обязательного государственного социального страхования граждан в Украине.

***Ключевые слова:** бюджет Пенсионного фонда, обеспеченность собственными средствами, страхователи, страховые взносы, заработная плата, персонифицированный учет, пенсионная реформа.*

***Анотація.** У статті розглянуті основні проблеми пенсійної системи, перспективи і напрямку її розвитку і реформування.*

Даний короткий аналіз сучасного стану бюджету Пенсійного фонду і його роль в пенсійному забезпеченні громадян, оцінка і прогнозування витрат бюджету по функціональному призначенню, аналіз обов'язкового державного соціального страхування громадян в Україні.

***Ключові слова:** бюджет Пенсійного фонду, забезпеченість власними засобами, страховальники, страхові внески, заробітна плата, персоніфікований облік, пенсійна реформа.*

***Summary.** The basic problems of the pension system, prospect and direction of its development and reformation are considered in the article.*

The short analysis of the modern state of budget of pension a fund and his role is given in the pension providing of citizens, estimation and prognostication of charges of budget on the functional setting, analysis of obligatory state social security of citizens in Ukraine.

By creation of off-budget social funds it was assumed to release the resource providing of social sphere from dependence of budget, narrow-mindedness of profits of which especially painfully told on industries, financed in an estimate order from the different links of the budgetary system.

The primary purpose of creation of funds was providing of stability, plenitude and timeliness of forming of social necessities of population, guarantees of his major constitutional rights and strengthening of mechanism of social defence.

Gradually, in sequence, away from the budgetary system the so-called off-budget funds began to move. Dominant position in size of mobilizuemykh facilities is occupied by off-budget social funds. By plan of legislators, off-budget social funds are independent finansovokreditnye establishments, called to provide financing of the major programs of social development of Ukraine. To their number behave: Pension a fund, Fund of